

ŠEMBI LJINE BUKVE

SLOVENSKI LJUDSKI ROKOPIS¹ • PRIREDIL NIKO KURET • ILUSTR. SLAVKO PENGOV

V današnjih zmedenih časih je močno naraslo zanimanje za razna prerokovanja. Vstali so različni »preroki«, ki vsak po svoje slikajo prihodnost. Zakaj ne bi stopila na plan spet stara Šembilja, ki je v našem narodnem izročilu še znana? Slovenci imamo več takih Šembiljinih prerokovanj, ki pa se hranijo le rokopisno. Te rokopise ljudje tudi skrbno prikrivajo. Imeli smo in imamo celo razumnike, ki tem prerokovanjem verjamejo, za kar navajajo kot dokaz številne uresničene napovedi... Celó v tisku, v drobni knjižici je menda izšla pred leti taka Šembiljina knjiga na Primorskem. Danes je ni več mogoče zaslediti.

Odkod je Šembilja? Beseda je skvarjenka, podobno kakor Sempeter (Sveti Peter), Sempolaj (sveti Pelagij) in druge, ter ima za obnovo staro grško ime Sibylla, kateremu so prideli v krščanski dobi očitno pridevek svetnice (Sancta Sibylla), če nismo Slovenci samo po drugih tujih svetniških imenih iz navadne Sibille naredili Šembiljo, pri čemer je imelo svoj delež pač spoštovanje do njene preroške veljave.

Sibylla je bilo pri starih Grkih ime za ženske, ki so v zamakajenju prerokovale. Spočetka je bila znana samo ena Sibilla, pozneje nam sporočila govore o dvanajstih, ki so bile iz različnih krajev in dežel. V Italiji je bila znana Sibilla iz Kum (Cuma) in Tiburja. Po stari rimski bajki je prišla Kumanska Sibilla k rimskemu kralju Tarkviniju Superbu in mu ponudila v odkup devet zvitkov svojih prerokovanj. To bajko najdete v začetku spodnjega besedila slovenske Šembilje. Kupljene tri zvitke teh »libri Sibyllini« so hranili nato v svetišču na Kapitolu v Rimu. Varovala jih je posebna duhovska oblast, ki sta jo tvorila spočetka dva, od 367 pr. Kr. deset, od Sulle dalje pa petnajst svečnikov. Pogledati v te zvitke je bilo dovoljeno le na izrečno željo senata. Toda 83 pr. Kr. je uničil požar svetišče z zvitki vred. Poslali so nato sle po vsem tedaj znanem kulturnem svetu, zlasti v Malo Azijo, ki so imeli nalogo, zbrati po vseh Apolonovih templjih vse sibilinske izreke. Cesar Augustus je dal tako zbrano gradivo natanko pregledati, pri čemer so mnogo sumljivega izločili in zažgali. Izreke, ki so jih priznali za izvirne, so spravili v svetišče Apolonovo na Palatinu, kjer so jih hranili do začetka 5. stoletja po Kr., ko jih je dal Stilleho zažgati. Ohranjenih nam je nekaj pristnih sibilinskih verzov iz nekoč na Kapitolu spravljenih »libri fatales«, in sicer v knjigi čudežev Phlegona iz Trallesa.

To, kar poznamo danes kot sibilinske izreke in sibilinske knjige (menda jih je 14), so različna prerokovanja poganškega, židovskega in krščanskega izvora iz različnih dob, ki so jih zbrali neznani avtorji v 1. stoletju pred in v 1. stoletju po Kr. Ze v 2. stoletju po Kr. se nekateri navni krščanski pisatelji sklicujejo na ta prerokovanja, ki so danes ohranjena v znanstvenih knjižnih izdajah francoskega in nemškega izvora (iz 2. polovice preteklega stoletja). Kot raziskovalci sibilinskih prerokovanj so znani Francoz Alexandre in Nemci Friedlieb, Rzach, Geffeken, Maass, Schulters in Sackur. Pri nas se je zanimal za šembiljska prerokovanja rajni dr. Jože Puntar.

Priprave na prerokovanje

Mihalda, kraljica sabska,² se šteje med XIIIere šembilje³ ali prerokinje. V času kralja Salomona⁴ pride v

¹ Rokopis mi je dala na razpolago ga. Albina Kralj iz Kandije pri Novem mestu. Obsega 61 in pol strani običajnega šolskega zvezka, ki ima na ovitku naslov: »Sibilla Umanas«. Prepisala si ga je sama pred kakimi 20 leti.

Za tistega, ki bi raziskoval izvor rokopisa oziroma njegov izvirnik (velika verjetnost je namreč, da gre za prevod), bo zanimivo dejstvo, da je v središču prerokovanja češko ozemlje.

Tu ali tam nas katero mesto seveda preseneti. In v tem je zanimivost rokopisa (n. pr. mesta o modli). Tudi nekaj posrečenih stilnih cvetk je vmes. — Kdor pa hoče videti in stvari resnično prerokovanje — svobodno mu!...

² Saba (hebr. Seba) je južnoarabska pokrajina, ki je bila do 525 pr. Kr. kraljestvo, potem so jo osvojili Abesinci.

³ Naš rokopis piše dosledno Šembilja namesto Šembilja, kar je v ljudstvu običajno. — Izročilo pozna 12 »Šembilje«.

⁴ Kralj Salomon je vladal okoli 960 pr. Kr. Obisk sabske kraljice pri njem se navaja tudi v svetem pismu stare zaveze.

Jeruzalem Salomonovo modrost poslušat in mu veliko prihodnjih reči pove, katere Salomon zapisati dá in za večno, to je do konca sveta dobro shraniti ukaže. Zakaj vedel je dobro, da je to prerokovanje milost božja kraljici Šembilji navdihnila. Po smrti našega Odršenika so veliko stvari iz Jeruzalema na Angleško prenesli in so bile v letu 585.⁵ po Kristusovem rojstvu na angleško prevedene in pozneje v druge jezike preložene. Ob času Tarquinius Priscusa, sedmega in poslednjega cesarja,⁶ je prinesla neka stara, neznanca žena to prerokovanje v Rim. Ime ji je bilo Šembilja Kumana.⁷ Imela je devet bukev s seboj in je kralja prosila, da bi jih kupil od nje. Rekla mu je, da so v teh bukvah sklepi modrosti božje in prerokovanja prihodnjih reči.

Ali bi mu bilo ljubo, kupiti jih od nje za neki kup? Kralj ni hotel na to zahtevanje ničesar dati. Žena je zažgala pred njegovimi očmi troje od teh bukev. Drugi dan je spet vprašala kralja, če hoče teh šest bukev za poprejšnji kup od nje kupiti. Kralj je mislil, da bi ne bilo modro, če bi za šest bukev prav toliko dal, kakor popred za vseh devet. Nato se je žena razjezila in je sežgala zopet troje bukev pred njegovimi očmi. Zadnjih treh bukev ni hotela drugače dati kakor za toliko, kolikor je za vseh devet zahtevala. Žena je odšla in ni je bilo nikoli več videti. Kralj je te bukve prebiral in je našel v njih vse prihodnje reči vsega sveta popisane. Poslal je po ženo, ki mu je bila bukve prodala, ali nikjer je ni bilo več najti.

Začetek prerokovanja

Kraljica sabska, s svojim pravim imenom Mihalda, je bila pobožna žena, polna Svetega Duha. Veliko je

⁵ Angleško (Britanijo) je že 55 pr. Kr. Julij Cezar pridružil rimskemu imperiju. Škotsko pa so si pridobili Rimljani za Domitijana (84–96 po Kr.). Zveze vseh provinc v imperiju so bile možne. Samo da pred letom 400 po Kr. o angleščini ni mogoče govoriti, ker je bil dotedanji jezik Britancev keltski.

⁶ Tarquinius Priscus ni bil sedmi, ampak peti rimski kralj. Sedmi rimski kralj je bil Tarquinius Superbus (baje do 510 pr. Kr.).

⁷ Cumae so bile najstarejša grška kolonija v Italiji (severno od Neapla), ki so si jo pridobili Rimljani 334 pr. Kr.

slišala o modrosti kralja Salomona. Napravila se je na pot v Jeruzalem, da bi videla in slišala Salomonovo modrost. Popótovala je z neizmernimi zakladi in požnostjo prevedena skozi Zamorsko in Egiptovsko, proti kraju Rdečega morja in skozi Arabsko puščavo in je z velikim trudom le prišla v Jeruzalem, da bi videla modrega Salomona in ga slišala. Ko je prišla do njega, so jo z veliko častjo in veseljem sprejeli.

To se je zgodilo v letu 578.⁸ pred Kristusom, kolikor spričujejo pisma tega kraljestva in pa mesta, Saba imenovanega, ki leži v zamorski deželi 241 milj od Jeruzalema in od zahodne⁹ strani afriške dežele. Pred več stoletji so po teh deželah kraljice vladale, kar v mnogih bukvah zapisano dobimo. Sveti Janez piše v Skrivnem razodetju, da je ta kraljica gotovo v Jeruzalemu pri kralju Salomonu bila in da mu je veliko reči povedala, ker je bila prerokinja, kakršne ni bilo in je nikoli več ne nobene take ne bo. Ker se nobeno prerokovanje tako ne izpolnjuje kakor to, je pač čisto resnično. Sv. Janez Krstnik je priča, da se bo zgodilo na zemlji, kar je Šembilja napovedala.

Kralj Salomon je dal vse natanko zapisati in dobro shraniti, kar mu je kraljica povedala o strašnih rečeh, ki se bodo zgodile na tem svetu nad ljudstvi in deželami, in pa znamenja, ki se bodo popred pokazala.

Ko se je Šembilja Jeruzalemu približala, je stopila s svojega voza in peš šla. Spoznala je, da so ta tla sveta tla in da se ne spodobi, da bi obuta po njih hodila. Zato se je sezula in je bosa šla naprej. Bila je polna Svetega Duha in je vse vedela naprej in poznala vse reči, ki se bodo godile. Ko se je približala vodi Cedron pod Oljsko goro in je bilo čez vodo drevo položeno, da se je po njem na ono stran hodilo, je pokleknila k drevesu, ga poljubila in objela sveti les, zakaj že vnaprej je vedela, da bodo iz tega lesa Kristusov križ naredili. Prebredla je potok drugje. Ko pride do podnožja gore Kalvarije, pade na kolena, iztegne roke in tako ostane tri ure kleče. Ko vstane, pogleda na vse strani in reče jokaje: »Češčen bodi sveti kraj, češčen si in ostaneš do konca sveta!« Šele potem je krenila v Jeruzalem h kralju Salomonu. On jo je s častjo sprejel. Povpraševala je kralja o vseh rečeh, on pa ji je častljivo odgovarjal in ji dajal na vse kratek, moder in razločen odgovor. Kraljica je spoznala, da je njegova modrost večja kakor sodba in hvala, ki je od daleč in na široko prišla do njenih ušes. Ko je njegovo visokost, velikost njegovega kraljestva in modrost v vladanju videla, je rekla: »O kralj! Kateri od prebivalcev te dežele bi ne hotel hvaliti in častiti Boga, da je tebe, tako razumnega kralja, k visokosti tvojega kraljestva postavil?« Potem se mu je globoko priklonila in mu podarila zaklade, ki jih je bila za darilo s seboj vzela, 120 centov čistega zlata in zraven mnogo dragih kamnov in še večje visoke vrednosti, tako da jih še preceniti ni bilo mogoče. Salomon se je njenim modrim odgovorom zelo čudil. Vzel je darove in zapovedal, naj ji takšno stanovanje pripravijo, kakršno se taki kraljici spodobi.

O tej kraljici je bila pisano, da bo velika častilka božja in da bo med drugim prerokovanjem kralju Salomonu tudi povedala, kdo bo Tisti, s čigar smrtjo bo judovsko kraljestvo propadlo in ki ga bodo na les križa razpeli. Povedala da bo, da se bo v nekem potoku našel les, na katerem bo Jezus Kristus trpel, ker bodo Judje iz tega lesa križ naredili in bo moral Jezus na njem razpet umreti. Šembilja ni bila na posvetne reči navezana, bila je po modrosti nebeški podučena, spoznavala je tudi veliko reči iz zvezd. To je tudi kralju Salomonu na uho prišlo. Vprašal jo je tedaj, po kaj je prišla k njemu. In ona mu odgovori in mu reče:

»Veliki kralj, prišla sem zato, da bi poslušala tvojo modrost, ki te je Bog ž njo tako blagoslovil.«

Pogovarjala sta se več dni skupaj in Šembilja je ostala pri njem devet mesecev v Jeruzalemu in govorila sta ta čas veliko stvari.

Ko je kralj Salomon spoznal, da je Šembilja polna Svetega Duha in da velikokrat o prihodnjih rečeh go-

⁸ To ni mogoče, ker je vladal Salomon, kakor že rečeno, okoli leta 960 pr. Kr.

⁹ Kvečjemu vzhodne!

vori, jo je neki dan vprašal, če bi mu hotela nekaj prihodnjih reči naznaniti in razodeti. Odgovorila mu je:

(Prvi dan.)

»O kralj, ti si imeniten in tvoje ime je veliko. Vedi, da bo po tvoji smrti jeruzalemsko kraljestvo na dva dela razdeljeno,¹⁰ da tvoje ljudstvo kraljem ne bo več pokorno, da se bo čisto od Boga obrnilo in ne bo več njegovih zapovedi izpolnjevalo. Zato bo prišla jeza božja čezenj. Ajdje in sovražniki bodo od vseh strani tvoje ljudstvo oblegali in tvoja dva kralja bodo ujeli in jima oči izkopali in ju bodo z ljudstvom vred v tujo deželo odpeljali, kjer bosta do smrti v sužnosti ostala. Bog bo dopustil, da bo to čez nepokorna kralja in ljud-

stvo prišlo, ker so Njegove zapovedi zanemarjali. In potem bodo v sveto obljubljeni deželo tujci prišli, ki bodo tuje bogove s seboj prinesli in bodo veliko hudega storili, da ne bo od tvojih zapovedi nič več videti, kaj naj ljudstvo véruje. Njih hudobije bodo prišle do Boga, da jih ne bo mogel dalje gledati. Dal bo levom in medvedom, da bodo prišli nadnje in jih bodo veliko raztrgali. Ko se bo to zgodilo, se bodo nekateri spet spreobrnilo in se k Bogu obrnili in bodo z velikim glasom klicali na pomoč in prosili za milost, da bi Bog svoje preroke poslal, ki bodo odrešenikov prihod oznanjali in po Mozesovih postavah ljudstvo v dobrem poučevali, njegovo pregrešno življenje karali, ga od peklenških grehov odtegovali. Ker bo pa to vse zaman in ne bodo ljudje za ta nauk in prerokovanje nič marali, bo prišla jeza božja čeznje. In Gospod Bog bo kraljico in nje ljudstvo po vsem svetu razkropil, tako da ne bo nobenega judovskega in izraelskega kraljestva do konca sveta več. Poslej bo svetloba in čast jeruzalemska za več let odstavljena in tempelj, ki si ga sam postavil, bo z mestom vred razdejan. Pozneje, čez več let, ko se bo ljudstvo izraelsko spet k Bogu obrnilo, Ga na pomoč klicalo in za odpuščanje prosilo, jih bo Gospod uslišal in vrnil se bodo spet v Jeruzalem, da bodo tempelj in mesto pozidali. Pa ga ne bodo več s tako častjo kakor si ga ti. O kralj véliki, to zidanje bo pa zato takšno, ker ne bodo svojega kralja imeli, ampak bodo pod oblastjo Rimljanov. Nato ne bodo zidali templja oni, marveč ajdje. Vedi, o kralj, jeruzalemska tla so sveta tla, ker bo tod Mesija hodil, ko bo ljudi od podédovanega greha in vseh hudičevih vezi reševal in grozno velike čudeže delal. Od deželskega ljudstva spoznan bo nespoznan ostal in za svoja dobra dela in za svoj sveti nauk bo k najgrozovitejši smrti obsojen, na

¹⁰ Judeja in Samarija. V naslednjem se popisujeta asirska in babilonska sužnost.

križ. Vedi, o kralj, čez ta potok vodi brv. Iz tega lesa bo imel Odrašenik ali Mesija križ narejen, na katerem bo moral razpet umreti po človeški naravi. Po Njegovi smrti bo veliko delo Gospodovo narejeno in se bodo v Jeruzalemu velike reči godile. Tako je tudi Kalvarska gora sveta, ker bo na nji Gospod Odrašenik svojo dušo Gospodu Bogu izročil. Srečni ljudje, ki bodo tačas živeli in bodo verovali, kar se bo v tistih dnevih godilo, ko se bo Mesija s smrtjo boril. Srečni tisti, ki bodo Jezusov nauk sprejeli. Veliko jih bo zavoljo tega nauka mučenih in bodo morali zavoljo Jezusovega imena grozno smrt in mučeništvo prestati. Zato bodo pa krono miru in večnega življenja dosegli. Tisti čas bi si jaz voščila živeti in vse, kar se bo v Jeruzalemu godilo, videti, ker se bodo velike reči godile, da še od stvarjenja takih ni bilo, ko bo božji Sin svojo dušo nebeskemu Očetu izročal. Tisti čas bo sonce otemnelo in mesec ne bo nobene svetlobe dajal in skale bodo pokale in veliko mrtvih bo od smrti vstalo.

Zdaj vpraša Salomon: »Kako, da bodo trupla mrtvih vstala?«

Šembilja mu odgovori: »Takrat ne bo še sodni dan, ampak veliko trupel bo od mrtvih vstalo, tistih namreč, katerim je Bog obljubil: Abrahamu in očakom, kateri zdaj v temoti čakajo, da bodo vstali in šli z Odrašenikom pred peklenska vrata. Zakaj Mesija ima tiste spravljene, kateri so morali odrešenja v temoti čakati. Rešil jih bo vezi hudičevih in bo hudiču takrat oblast vzel. In ko se bo to zgodilo, bo te očake z veliko častjo iz predpekla peljal k prestolu svoje časti, kjer bodo potem veselje za večne čase uživali. Po grozoviti smrti Odrašenikovi bosta čez Jeruzalem jeza in maščevanje

prišli, tako da bo mesto razdejjano in da bo tvoja posoda, ki si jo v svetišču spravil, prišla v Rim in bo tam ostala do konca sveta. Zakaj Rim bo sedež Gospodov imenovan in Jeruzalem pride pod oblast ajdov. Ajdje bodo svete kraje s srčnostjo ohranili, bolj kakor izraelsko ljudstvo. Vérovali bodo, da je Mesija velik prerok bil, ker je bil od Boga na svet poslan. Zato bodo Njegov sveti grob in druge svete kraje v časti držali. Mesijev nauk se bo po vsej deželi na široko razširil in veliko dežela in krajev bo Jezusov nauk sprejelo in ljudstvo se bo k pravi veri spreobrnilo. Drugi pa bodo zoper to vero in bodo pazili, da bi jo izmed ljudi spravili. Mesija pa ne bo dopustil, da bi njegov vérovani nauk k nič šel in zveličani bodo, kateri ga bodo v svojih srcih ponižno ohranili.«

(Dalje.)

Slovenske slovnice v 350 letih

Prvi stvaritelj slovenske knjige, Primož Trubar, je oral ledino. Do leta 1551. ni Trubar videl nobene slovenske knjige. V svoji prvi knjigi (1551) je vzel za pisavo gotico, 1555 pa jo je opustil in prevzel latinično. Prve pripombe o pravilnem izgovoru (ortoeopika) in o pravilnem pisanju (ortografika) je dal v »Katekizmu« (1551). Podobne pripombe je podal v »Abecedariju« (1555). Trubar je torej bil naš prvi pisatelj — in prvi slovniciar. — Sebastijan Kralj je reformiral grafiko in ortografijo. Umrl pa je premlad (1567) in njegove reforme niso še prodrle. Trubar je šel po svoji poti dalje, ostali pa za njim. Ščasoma pa je Jurij Dalmatin spoznal Kreljeve pravilnosti. V svoji »Bibliji« (1584) se ravna po Kreljevih reformah. Revizijska komisija (1581), ki je imela nalogo, da ugotovi teološko pravilnost prevoda sv. pisma in pregleda jezik, je ovrgla Kreljeve spremembe. A kljub temu je zmagal Dalmatin.

Prvo pravo slovensko slovnico je sestavil Adam Bohorič. Izšla je l. 1584. pod naslovom »Arctica horulae«. Za predlogo je imel Bohorič Melanchthonovo latinsko slovnico, zato je tudi opaziti v Bohoričevi slovnici, kako se je na mnogih mestih naslonil na predlogo. Pisava v tej slovnici je bohoričica, ki jo odselej rabijo do srede 19. stoletja. Slovnica sama ni imela nobenega vpliva na jezik, edino preurejena pisava je obveljala. Pisatelji so se učili jezika večinoma pri Dalmatinu in ostalih piscih. — V Megiserjevem slovarju (1592) imamo dodatek slovnice, ki temelji na Bohoričevi slovnici in na koroškem narečju. — 17. stoletje ni dalo nobene slovenske slovnice. Le nekaj skromnih pripomb imamo v slovarju Alasia da Sommaripa. — 18. stoletje pomeni začetek naporov za dobro slovensko slovnico. L. 1715. je izšla nova izdaja Bohoričeve slovnice, ki jo je prirejal o. Hipolit. L. 1758 so zopet ponatisnili Hipolitovo Bohoričevo slovnico jezuiti v Celovcu.

V drugi polovici 18. stoletja pa je začela nova doba našega pismenega jezika. Poleg mnogih drugih narodnih, političnih, kulturnih prizadevanj je tudi slovnisko vprašanje stopilo v ospredje.

Veliko prahu je naredila slovnica, ki jo je napisal o. Marko Pohlin, Ljubljčan, ki je preveč upošteval gorenjsko in dolensko narečje. Prva izdaja je izšla l. 1768, druga l. 1783. Proti Pohlinovi pisavi so se tedanji slovenski pisatelji izrekli za bohoričico. Proti njegovim reformam so nastopili Jožef Hasl, Frančišek Gorup in Ožbalt Gutsman, ki je dodal svoji knjigi »Krščanske resnice« (1770) »Opombe o slovenskem in kranjskem pravopisu« v nemškem jeziku. L. 1777. je izdal slovnico (Windische Sprachlehre), ki je doživela šest izdaj. Pomembna pa je ta slovnica v toliko, ker je Gutsman vzel rožansko narečje za knjižni jezik.

Mihael Zagajšek (Zelenko) je bil Pohlinov učenec. L. 1791. je izdal dvojezično slovnico. Je pa to prva slovenska slovnica, ki je pisana v slovenskem jeziku. Pomembna je, ker uporablja srednještajersko narečje.

Kumerdejva in Japljeva slovnica sta ostali v rokopisu.

Jernej Kopitar je izdal prvo znanstveno slovensko slovnico v nemškem jeziku. Skoraj polovica knjige govori o pisavi. Pravi pa, da se držimo bohoričice, »dokler ne pride drugi Čiril«. Po Kopitarjevi slovnici, ki je izšla 1809, je postala slovenščina predmet slavistike. Vplivala je dosti na knjižni jezik.

Vodnikova slovnica (1811) je bila spisana pod vplivom Kopitarjeve. Zlasti je važna zaradi besedoslovja. Novo poglavje v slovnici je poglavje o tvorbi besed. (Nadaljevanje na strani 80.)